

משלים

בין עשיר לעני

זהו אחד ממשלי 'המגיד מדובנא' שלא התפרסמו בספרים ובו הוא המחיש כי אין בעולם טוב אמיתי אלא טוב יחסי המוערך כל זמן שהוא נדיר. מתוך ספר המגידים החדש 'להגיד'

במשך שלשים שנה לא היה לו לר' שמעון העני כסף להלביש את ילדיו ולהאכיל את צאצאיו עד שלפתע נהיה עשיר. העולם הזה נפתח לפניו וביתו נתמלא הון ועושר. הוא הפסיק לאכול לחם יבש טבול בשמן מריר והחל אוכל מאכלים לפי התפריט של בית המלוכה, כדרכם של עשירים.

בשבועות הראשונים, כל מעדן חדש האציל עליו שמחה ואושר. כך חדש, כך חדשים כל יום בשר ודגים וכל מטעמים. חלפה מחצית שנה והוא כבר שכח את ימי העוני והתרגל לשובע, המאכלים המדושנים הפכו לטבעיים בביתו, הוא התרגל אליהם. כאשר הגיעה שבת ניכר עליו חסרון בענג - אין לו כבר ממה להנות שהרי גם בימי חול הוא אוכל מכל טוב המטעמים. גם כאשר בא לשמחת נשואין או ברית מילה לא הצליח להגיע לשמחה שהרי אכל את אותם מאכלים ויותר בבית בטרם יצא לשמחה ואתמול ושלשום הוא התרגל וכיון שכך חלפה לה ההנאה!

כך גם בבגוד, בימים הראשונים לעושר, כאשר קנה חליפה חדשה היה שמח ומאושר. לאחר חדש, קנה עוד בגדים מתוך שמחה, אך לאחר כשנה, לא חש עוד בספוק ושמחה, ההנאה היתה ממנו והלאה. כששובש חולצה חדשה אין לו אפילו קמצוץ של הנאה. כלום.

אבל כעני, היה רוקד משמחה על כל נעלים חדשות שהשיג, מלטף אותם, מביט עליהם זמן ממושך. שומר שחלילה לא ישרטו או אפילו יתלכלכו. וכשהעשיר לא נהנה עוד מנעלים חדשות. הוא התרגל...

המסקנה: האוכל, הבגוד, הנכסים וכל הסובב, אינם חשובים מפאת עצמם, חשיבותם הינה רק כל זמן שאינם מצויים, אבל, כאשר יהיו לו כורסאות וכסאות מעור, נברשות מכסף וזהב אף אם יגיע לבקר ולהתאכסן בבית עשירים לא יחוש בשנוי. הוא לא ינהה. אבל העני שלא מצוי אצלו, אותו איש פשוט נהנה עד מאד מכל רגע מהכורסאות ומהרהוט היפה, אבל גם הוא ינהה רק כל זמן שיש בזה איזה חדוש והדבר נדיר. כשיתרגל ההנאה תפרח ותעלם לה. כל הספוק שבעולם הזה קיים רק כאשר הדבר לא זמין ואינו מצוי...!

ובלשונו של המגיד מדובנא: "כחו של מעוט המציאות, להחשיב את הגרוע ולהעלותו במעלה הגבעות, ולהיפך, רבוי המציאות, גדול כח ההרגל עמו להפילו ממדרגת חשיבות למדרגה פחותה מאד".

שלמה המלך, בספר משלי, אומר את אותם הדברים לא על אוכל והנכסים אלא על קשרי הנאה בין ידידים. גם בין בני אדם אוהבים וידידים אם תהיה רגיל אצלם ללא עת, תרד ממעלתך ותפוג הידידות הגדולה שהיתה ביניכם. כזה הוא העולם.

בהמשך, הלך לו אותו העשיר בין ספסלי בית המדרש וראה עני פלוני מיושב בית הכנסת שמח וטוב לב. מה קרה שהוא כ"כ מאושר? שאל. השיבו לו כי מינו אותו לגבאי של העליות למשך שנה שלמה. המשיך העשיר ושאל; ומה הוא שמח והרי אין לחם בבית, הנעלים שלו פרומות. בסך הכל מינו אותו לגבאות קטנה והוא כ"כ שמח? הוסיף ואמר לעצמו: אני בעל העושר אינני שמח אלא כאשר אקבל ידיעה על רווח ענק והוא מאושר מגבאות? והעשיר לא הצליח להבין.

משלים

למחרת, גם העני לא הצליח להבין את העשיר. היה זה כשעבר ליד ביתו של העשיר וניסה את מזלו להכנס ולקבל כמה פרוטות לצדקה... אבל המשרת דחה אותו ובשר לו כי אין קבלת קהל. "מה קרה?" - שאל העני והרי תמיד ביום שני בבקר הוא מקבל קהל? השיב לו המשרת: "אתמול היה כאן איזה סוחר שלא דבר עמו בדרך ארץ ובעל הבית כעס מאד כל הלילה. בבקר השכם גם הודיעו לו על הפסדים קלים בבורסה. 'אין על מה לדבר', היום לא יכולים להתקבל"...!

העני תפס את ראשו וחשב: רבונו של עולם, הוא כעוס? הוא? לי אין אחד ממליון מהעושר והאושר שיש לו, מגדולתו ומנכסיו, אילו היה לי ולו משהו ממה שיש לו הרי הייתי יוצא ברקודים ובמחולות ברחובות, לעולם לא היה עולה על לבי כעס. שמח וצוהל הייתי מבקר ועד ערב והוא כעוס ושבור...?

והאמת - שניהם צודקים. העני אינו מבין בצדק כיצד העשיר מסוגל להתעצב. העשיר גם הוא מתפלא בצדק על שמחת העני. שניהם הרי שואלים טוב ומה אפשר לענות להם?

אמר המגיד מדובנא כי יש להשיב על שאלותיהם במשל: בשעת הבקר המוקדמת השדות בכל העולם מכוסים בטל ומרחוק נראה הטל על פני כל האדמה. כאשר מתקרבים ונוגעים מוצאים צפוי דק של טל שאי אפשר למשש אותו. כך גם האושר והעוני הצער והשמחה.

אין לו לעשיר יתרון ומעלה יותר מהעני השכן שלו. שניהם נהנים ומצטערים מהעולם בשוה. העני שאין לו, נהנה בסעודת לחם עם שמן כמו העשיר במעדנים. כי העולם חשוב נערץ ונאהב רק בלבו של העומד באמת מרחוק למה העני מקנא כל כך לעשיר? כיון שהוא עומד רחוק ממנו. אם רק יתחיל להתקרב ולקבל את הצלחות העשיר, תפוג ותעלם ההנאה כאבק פורח כאותו טל בקר הנראה ממשי על פני האדמה עד שמתקרבים ונוגעים בו ואין כלום...

וסיים ואמר המגיד מדובנא: דע כי אין בעולם טוב אמיתי אלא טוב יחסי כל זמן שהוא נדיר והעושר לא ינעם לעני כאשר יגיע אליו ויתרגל בו.

מקור: המגיד מדובנא